

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația : Bd. Academiei, 3, Strada Edgar Quinet, 4. BUCUREȘTI	Redactori : ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, I. SCURTU	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate. 12 »
--	---	---

TEATRUL ȘI Scriitorii Noștri

Multe s'au scris și s'au spus cu prilejul dezvălirii statuiei lui Alecsandri la Iași. Unele gazete au lăsat chiar, pentru o clipă, chestiunile «arzătoare» pe al doilea plan, jertfînd coloane întregi comemorării aceluia care timp de o jumătate de veac a întrupat geniul nostru național. N'au lipsit nici cîntecele de preamărire; iar rîndurile trimise de gloriosul bătrîn Mistral, — prințul Felibrilor, podoaba Provenței, — au răspuns acestei sărbătoriri ca un eco de departe al îndepărtatelor lupte de cîntăreți de la Montpellier, unde pe vremuri poetul nostru a fost încununat pentru imnul «Gintei Latine». Astfel într'o ultimă apoteoză de glorie BCU Cluj / Central University Library Cluj ngura bardului de la Mircești a răsărit, surizătoare, supt ochii noștri, ai muritorilor de rînd, ai celor din copilărie deprinși să-l știm la locul de cinste între marii scriitori cari au creiat România Modernă.

Va veni, apoi, criticul istoric-literar și cu severitatea-î cunoscută de cercetător conștiincios, și cu tot lucsul de amănunte și dovezi luate din scrieri și corespondențe, va pune în lumina științei valoarea operei poetului, importanța omului politic, și ne va arăta negru pe alb ce anume aparține scriitorului și ce datorește altora și ce influențe l-au făcut să scrie în cutare împrejurare așa și nu altfel.

Pentru noi, Alecsandri va rămînea însă tot

Acel rege-al poeziei, veșnic tînăr și fericit
 Ce cu doina își doinește, ce cu fluierul își zice —

cum l-a cîntat așa de frumos Eminescu. Și anî de-a rîndul, de fie-care dată, la tradiționala deschidere a stagiunii, nu ne vom sătura să ascultăm din nou, cu aceiași pietate, armonioasele versuri ale «Fintinei Blanduziei», în care poetul pare a fi vrut să ne dea un model clasic de poem dramatic.

Ci mai ales în aceste zile de sărbătorire, fericită întru toate a fost ideea de a-î represinta la Teatrul Național din București principalele opere — de la «Despot-Vodă» până la «Lipitorile satelor».

Și interpretarea genială a lui Liciu în cea din urmă piesă a dovedit încă odată câte elemente de bogată viață actuală zac neexploatate încă în aceste comedioare, cu toate tipurile lor învechite, unele numai în aparență dispărute, căci multe din ele, în haine de modă nouă, mișună, cu întreg alaiul lor de păcate, în societatea noastră de astăzi.

Dar acest șir de reprezentații festive a fost menit să arate cu deosebire partea covârșitoare ce-î revine lui Alecsandri în formarea și dezvoltarea teatrului românesc. El, în adevăr, este cel dintâi care și-a dat pe deplin seama ce puternic mijloc de răspîndire a *ideei* este teatrul: cupletele acele naive care celebrau dragostea și buna învoire între țările surori, horele acele pline de tineresc avînt patriotic, astăzi nu mai aū, firește, acelaș efect asupra publicului nostru blazat și prea rafinat; — odinioară însă treceau din gură 'n gură și aū contribuit nu puțin la pregătirea sufletelor pentru sfîntul eveniment al Unirii. Mazilite de pe scenele marilor noastre teatre, ele alimentează până astăzi modestele înjghebări de «reprezentații împreunate cu dans» ale diletanților din Ardeal. E adevărat că une-orî bieții oameni le joacă mai mult de nevoie, pentru că n'aū altele mai potrivite cu spiritul timpului, dar acest singur fapt este o probă că Alecsandri trăiește și cine știe cînd va putea să fie înlocuit: el rămîne creatorul repertoriului nostru național. Și e caracteristic, în această privință, că n'a avut urmași. Căci puternicele, dar prea puținele piese ale lui Caragiale alcătuiesc un capitol separat, — un episod măreț, dar numai un episod — în istoria teatrului nostru: Caragiale a fost întotdeauna un aristocrat al artei, a scris cit și cînd i-a plăcut, și sînt ani de zile de cînd, desgustat, pare a fi părăsit cu desăvîrșire, în voia sorții rele și-a oamenilor nechemați, cauza sârmanului Teatru Național.

Urmarea a fost nespus de tristă. Cîteva încercări mai reușite ale scriitorilor mai tineri s'aū innecat prea de grabă în nămolul de localizări scandaloase și traduceri mutilate, și unele și altele lipsite de orî-ce valoare literară. Locul, unde un Ion Ghica străluci odinioară, a fost jertfit intereselor politice. Nu-î nici o mirare decî că oamenii noștri de talent s'aū înstrăinat din ce în ce mai mult de acest Teatru, la porțile căruia ar fi bătut în zădar, și astfel și-aū cheltuit puterile lor în alte direcții în care aveau mai multă libertate de a se manifesta. Căci nici un alt gen de literatură nu cere o mai adîncă pregătire, ca teatrul: sînt anumite cunoștințe de tehnică, ce presupun legături strînse între autor și viața scenei, decî o atmosferă prielnică producțiunii. Și Alexandri a avut-o, ca și Caragiale, ca și marii scriitori dramatici ai tuturor popoarelor.

Cînd, acum doi ani, a fost adus actualul director — tot de fluctuațiile politice — în fruntea Teatrului Național, multe speranțe se deșteptase în sufletele celor ce doreau inaugurarea unei ere nouă de rodnică activitate romînească. «Vlaicu-Vodă» se jucase și avuse succes: directorul general de astădată era un autor despre care se spunea că are o minunată pricepere în ale teatrului. Speranțele acestea, aū fost, vai! prea curînd desmințite. Izgonirea unor artiști de merit, spiritul exclusivist care înlătură din repertoriu piesele originale, — în afară de *Manasse* — și, în sfîrșit, cunoscutele întîmplări de la 13 Martie și de mai încoace, toate aceste nu erau chemate, de sigur, să întărească niște legături destul de slabe și pînă atunci.

Teatrul nostru național face astăzi impresia unui cîmp de luptă pe cari artiștii noștri — adevărații martiri — își risipesc zadarnic cel mai prețios sînge al inimei lor. Lipsiți de o direcție sănătoasă, înstrăinați de ideile conducătoare ale bărbaților, cari aū pus temelie acestui așezămînt de cultură națională, ei se vād siliți nu arareori să se robească unor roluri cu totul inferioare talentelor cu care i-a înzestrat natura.

Iar publicul care, mai mult ca orîcînd, are nevoie de-o îndrumare sigură, rămîne indiferent, saū, ceea ce e și mai primejdios, vine la teatru numai cînd afișele anunță cutare piesă spectaculoasă, ademenit de reclama americană a presei interesate.

Dacă starea aceasta de lucruri va dăinui încă multă vreme — și nu sînt semne vădite că va înceta curînd — ce ne rămîne de făcut nouă, tinerilor, cari am dori ca înprospătarea vieții culturale ce de cîți-va ani încoace se manifestă pe toate terețele, să cucerească și această instituție, susținută de Stat cu atîtea jertfe?

Ne rămîne datoria: să ne așternem pe muncă. Să nu mai așteptăm incurajări de nicăiri, ci cu puteri unite și cu încredere în viitor, să ne așternem pe muncă. Să alcătuiem un repertoriu ales de piese originale și traduceri clasice; să constituim în diferite orașe ale țării cercuri de lectură dramatică, cum sînt în Germania; — și prin șezători, prin reprezentații de diletanți să răspîndim în public dragostea de teatru romînesc.

Iar cînd vom avea un public îndestul de pregătit sufletește, atunci să dăm lupta cea mare, — și a noastră va fi izbînda!

AGA VELI

(DUPĂ JEAN MORÉAS)

În palatul lui, în sala
Cu cinci-sute de ferești,
Aga Veli șade'n capul
Unei mese'n părătești.

Căci a vrut să-și ospăteze
Numeroșii musafiri:
Cerbî întregi și căprioare,
Dulce fumegă'n tingiri.

Vechi nectaruri parfumate
Curg vărsate de-un harap;
Rîde cupă lîngă cupă,
Și hanap lîngă hanap...

Iar cadîne din Basorah,
Învîrtînd cîte-un hanger,
Joacă'ncet, după tambure,
Pasul lor plin de mister.

Dar o pasăre măiastră
A intrat cît ai clipi,
Și sburînd de-asupra mesei,
Ca un om prinse-a vorbi:

— «Aga Veli, știi tu blonda,
Blonda, care'i duci tu dorul,
Știi că mîni ia pe feciorul
Regelui din Trebizonda?» —

Aga și lasă musafirii
Și, urmat de vizitii,
Se coboară'n șesul, unde
Pasc tăcute herghelii.

Nechezînd se strîng sirepîi,
Iară dînsul, lăcrămînd,
Îi desmeardă lung pe coamă,
Și îi întreabă rînd pe rînd:

— «Cine'i ager la copită,
Ca un cerb, ca o nălucă,
Până mîine să mă ducă
La mireasa mea iubită?» —

Tac sirepîi mîlc —, și'n urmă,
Cîrd pe șesul luminat,
Rușinați merg să și reiee
Întreruptul pășunat.

Singur unul mai rămîne,
Dar în luciul albei lune
Lung se scutură și spune:
«...Haî cu Dumnezeu, stăpîne!».

Una sunt acum, ș'aleargă,
Fug împinși ca de-un blestem;
Firul drumului în urmă,
Scapătă ca dintr'un ghem.

Jnepele'i lovesc în față
Și scînteii ici-colo sar,
Unde-ajunge greu potcoava
Murgului ca un amnar.

Albe, unul după altul,
Satele cu pomii bătrîni,
Se trezesc din somn, și țipă,
Cumpele la fîntîni.

Dar ei fug, și-acum din munte
Om și calul dedesupt,
Iată-î coborînd la vale,
Ca un rod din ramuri rupt.

Fug, și-arar pe discul lunci
Cum'ar trece-un nor răzleț,
Ca o umbră viorie
Vezi pe cal și călăreț.

*Ca un cerb, ca o nălucă,
Sboară murgul și, din sbor,
Numai știe Aga, el e,
Sau pământu-i călător.*

*Șesuri noi s'aștern și ape
Cu corăbii la liman,
Cine-ar mai putea s'ajungă
Fără calul năzdrăvan?*

*Dar o margine ai toate,
Și-acum iată că răzbat,
Ici-colo lumini sfoase,
Și se vede un palat.*

*Încordat se frînge murgul,
Cade spuma strop cu strop;
Sună podul supt avîntul
Furișului galop.*

*Și sfoasele lumine,
Mai aproape ard, mai tari,
Clopotele din clopotuiți
Sună ca la zile mari.*

*«Haide, murgule, 'nainte,
Haide, c'an ajuns de-acum...»
Dară cînd să treacă poarta,
Un convoi le iese'n drum,*

*Un convoi, umblînd în urma
Unui mic și alb sicriu :
Tremură sărmanul Agă
Ca o trestie pe-un rîu.*

*Și-aplecat pe cal, întrebă :
«Oamenii buni, cu bradul sfînt,
Cine e frumoasa moartă
Care-o duceți la mormînt?»*

— *«E frumoasa ta, e blonda,
Blonda ce-a ucis'o dorul,
Cînd a fost s'o ia feciorul
Regelui din Trebizonda».* —

D. ANGHEL.

VREMURI DE BEJENIE

II.

La crucea drumurilor mari, la hanul lui Enea Căpriță, murgul, cașicum simțise truda și foamea stăpînului, se opri. Andrieș ridică pririle și Gheorghită Răducan sări din șea :

«Aici, la rateșul lui Căpriță, găsim, stăpîne, de toate... Parc'ar fi han de sat mare... Un drum vine din țara leșească, unul din țara de jos, pe la Dorohoi; și Suceava-i dincolo de deal și de pădure... O poștă jumătate, mult două... Iaca și Badea Enea... Noroc bun, frate Ene!...»

Enea Căpriță, în prag, rotund, spătos și voinic, își scoase din cap cușma dintr'un berbec și pofti bun sosit călătorilor, c'un zîmbet blajin, din buze unse parcă cu unt.

Dar Andrieș nu se uită la el. Întors puțin în șea, privea neclintit pe drumul larg al Dorohoiului. Un călăreț singuratec venea la um-

blet întins, foarte repede, dintr'acolo. Creștea în pînză de praf, în rumeneala asfințitului; sclipiri de oțete arătau că cel ce grăbește spre han e oștean și poartă arme.

«O să am vești din țara de jos...» gîndea Hamură, și fără să se cîntească din șea, își plimba privirile de la hanul mare de birne, c'o roată într'o țepușă din virful acoperișului, la dumbrava de stejar de aproape, plină de flori și ierburi și de cele dintîi furișări de umbre; pe drumul alburiu al Sucevei după aceia: pe cînd Enea Căpriță zîmbea mirat și se pregătea să înceapă vorbă, și pe cînd Răducan avea niște ochi întristați și o față trasă, care dovedeau cea mai luptească foame.

«Din cotro?» întrebă Căpriță, lungind gîtul și făcînd un pas spre șleah.

Ghiță Răducan înghiți ceva amar și răspunse cu glasul răgușit:

«De departe, de departe tare, frate. Phii! tocmai de peste nouă țări și nouă mări!... Din țara leșească, frate Ene... Nu ții minte cînd am trecut încolo, acù vre-o doi ani, cînd vestiaū crainicii domnie nouă?»

— Aha! aha! zise grăbit Enea, cașicum își amintea prea bine de așa ceva.

Răducan își trase calul de căpăstru și făcu un pas spre han.

«Ei, și ce mai faci? Ceva de mîncare, de băutură este? Știi ce foame i-î lui stăpinu-meu?»

— Dumneavoastră să fiți sănătoși! rosti cu mîndrie hangiul, dînd din cap. Aici se găsește totdeauna mîncare aleasă și vin vechiu...

— Cînd am trecut încolo, aveai un potroc de cocoș, frate Ene!... îngînă cu duiosie Răducan... Am să-mi aduc aminte cît oiū fi și oiū trăi!...

Hangiul tresări: Andrieș Hamură se plecaseră în șea și întreba cu glas tare:

«Bade Căpriță, vești din țara de jos, de la războiū, știi?...»

— Nu, Măria-Ta, vești nouă nu prea știi... S'aude c'au venit Turcii și Tătarii cîtă frunză și iarbă, prăpădenia pămîntului... Dar dac'a vrea Dumnezeu, om scăpa și de valul acesta... De multe am scăpat.. Iaca, aici, n'a fost sat mare, întemeiat? spunea tătucu, Dumnezeu să-l erte, și pe cînd începuse el negustoria în părțile astea aū venit păgînii ș'au făcut frumusețe de sat una cu pămîntul... Dar hanul nu l-au dărîmat... Să se mai plîngă de noroc omul!... Aū băut cît aū putut în beciuri și s'au dus bălăbănind pe cai... Și iaca hanul ș'acuma durează... Da'eū vești nouă acuma de știut, nu știi!...

— Apoi văd eū că niminea nu știe nimica... Dar pe călărețul cela care s'apropie în fuga calului îl cunoști? e de prin părțile astea?

— Pe călărețul cela? nu, pe călărețul cela nu-l cunosc... Nu, n'am de unde să-l cunosc! rosti Enea Căpriță cu încredințare. Apoi adăogi cu grabă: «Măria-Ta, am ș'acuma potroc de cucoș... Da'știi ce bun e?».

Răducan tresări ca lovit de săgeată. Andrieș întoarse iar mirat capul:

«Ce potroc de cucoș?...»

— Ca atuncea, Măria-Ta, cînd ați trecut în țara Leahului...

— A! vră să zică îți aduci aminte de cînd am trecut încolo?

— Cum nu, Măria-Ta? Se poate? Vesteaă crainicii prin sate domnie nouă... Și eu aveam potroc de cucoș... Da' era bun al dracului!... Da' de călărețul care vine nu știu nimic... Nu-l cunosc, Măria-Ta; nu-i de prin partea locului...

Nici Andrieș Hamură, nici Răducan nu măi ascultaă, iar hangiul măi-măi nu știa ce zice: toți erau cu ochii ațintiți asupra străinului care venea furtunos pe calu-i roib, pintenog la trei picioare. Avea o înfățișare foarte ciudată străinul: purta pinteni mari la cisme lungi cu carimbii pînă peste genunchi, nădragi strîmți de piele de căprioară, lustruiți și vechi de cînd lumea par'că, un spențer de șieac castaniu, gros și tare, supt care se ghiceaă zale de sîrmă, și de-asupra contăș svirlit numai pe umăr, ținut de un lăntug vechiu petrecut pe după gît. Dar cel măi de căpetenie lucru, pe lingă îmbrăcăminte, era sabia: o pană ușorică încovoiață tare, cu teacă înflorită cu argint, c'un mănuciu bătut numai în mărgăritare dese, unul lingă altul, ca păsatul, care aveaă dulci străluciri alburii și verzuî în bătaia asfințitului. Sabia aceasta scumpă, care se deosebia așa de tare de haina săracă, era ținută de cingătoare de fir cu paftale de argint și era purtată în vază cu o mîndrie care voia să înfrunte lumea. Tot așa cu mîndrie era purtată și o barbă mare, uriașă, castanie, în care se deschideaă doi ochi căprii, care aveaă luciri blinde și totuși păreaă grozavî în stufăria aceia deasă de păr. Cu mîndrie era ținută și mina dreaptă pe un jungher cu teacă de piele galbenă. Andrieș Hamură îl aștepta c'o mină în șold, cu bărbia puțin înmălțată, și murgul părea de piatră, așa sta de neclintit. Străinul se opri de odată scurt și-și scoase de pe pletele crețe căciula înaltă de miel de Crin:

«Poftesc multă sănătate la tinereță înflorită!» zise el c'un zîmbet blajin.

Răducan flămîndul însă nu voia s'audă; era disperat de întîrziere; mormăi încet, ca să-l audă numai Enea Căprița:

«Ce Dumnezeu, așa de mare barbă... Ar trebui să și-o măi astîmpere!».

«Mulțămim dumitale...» răspuse Andrieș; și se gîndea: Ostaș prost să fie? Boier să fie? Apoi adăogi, zîbind și el, ca și cum zîmbetul străinului se răsrîngea și pe obrazul său:

«Din cotro? Poate vii din țara de jos?»

— Da! de departe, jupîne... Acu, deocamdată, din țara de jos, de la Roșcani... Uită-te la mine: boier sînt și eu, răzeș vechiu, și să cade să te întreb și pe d-ta de unde vii... Pe mine mă chiamă Costea Morocine și vin de la războiul cu păginul...

— Eu vin din țara leșească... răspuse tînărul. Mă chiamă Andrieș Hamură...

— Aha! va să zică vii din străinătăți, și nu știu nimic. Nu știu că păginii au răpus capul lui Ion-Vodă!».

Andrieș tăcu, încriment. Vestea asta tristă străinul o spusese c'o umbră de durere în ochi. Tînărul, mîhnit, voia să deschidă gura: îi tremuraă buzele și ochii negri, focoși, îi erau plini de întrebări.

Costea Morocine, svîcnind din nemișcare, descălecă scurt. Zise repede:

«Să descălecăm, frăține! Sint mort de foame și de trudă! La o îmbucătură, la un pahar dulce, oi putea să-ți spun multe lucruri... Dar de cincisprezece ani, de cind cutreier lumea, așa moarte n'am văzut, pentru asemenea om... De-acu iar vin vremuri amare pentru săraca țară!...».

Andrieș Hamură descălecă, își deștepeni mădularele, întinzînd brațele în lături și bătînd în pămînt cu picioarele amorțite. Răducan răpise calul, îl ducea răpede la grajd... Căpriță-hangiul strigă la o slugă :

«Măi Tănase, măi! vină și iea calul boierului Costea, măi!

— Nu, frate orîndar... Eū am obiceiū să-mi grijesc singur calul... zise zimbînd Costea. Îi dau grăunțe cu mîna mea, îl învălesc eū și-l mîngîi. Calul mi-î tovarăș, de zile bune și rele. Așa, dragă, așa... Tu pregătește de-ale mestecatului, și iea sama, că mi-î așa de foame că mă tem să nu te pun în țiglă și pe tine... Iar dumneata, jupîne Hamură, așteaptă-mă preț de o clipeală numai... Acu m'am dus ș'acu am venit!».

Glasul lui Enea Căpriță începu dintr'o dată a se auzi ca o talangă prin ogradă, dîndos, răcnînd la argați, răcnînd la muiere; găinele începură a cotcodăci grămădite prin colțuri, speriate de mîinile întinse care se repeziau ca ghiare de uli asupra lor; un purcel guița asurzitor; un topor începu a bocăni la trunchiul cu lemne; fintîna cu cumpănă scîrții prelung; rateșul se deșteptă de odată; și Andrieș Hamură, răcorit cu stropitură de apă rece, aștepta lăsat a lene pe speteaza scaunului, cu picioarele întinse între țăruii groși bătuiți în pămînt, supt o masă cioplită cu toporul în trunchiū de fag, deasupra căreia lelea Anica a lui Căpriță svîrlise din fugă, aplecîndu-se c'un zîmbet, o pînză curată de in.

Prin rumeneala asfințitului se întorcea de la grajd Costea Morocîne, cu barba lui uriașă, castanie. Pîntenii mari sunau vesel și repede.

«Mi-î foame cumplit! zise el lăsîndu-se încet pe scaun, cu un gemăt ușor. De trei zile alerg, de trei zile mă poartă calul ca o furtună...

Acu, de pe drum, de departe, mă întrebam eū: Cine să fie? cu cine mă întilnesc? Căci pe unde am călcat cu calul, tot peste țară pustie am dat! Om bun m'așteaptă, imi ziceam eū, — ș'o să am cu cine schimba două vorbe... Pe urmă, după ce bem un pahar... să ne vedem cu cînste, orî pe lumea asta, orî pe cealaltă... Azi ne întilnim la cruce de drumuri, mîini orî mor eū, orî mori dumneata... De aceia-î bine să zicem lui Căpriță s'aducă paharul cel de vin, ca să-l bem întăiū, și să ne luăm de-o grijă!»

Hamură zîmbi. Străinul avea ceva cald în priviri și prietenie în vorbă; și soarele, în asfințit, arunca o lumină dulce asupra hanului, asupra dumbrăvii de stejari din preajmă, strecura suliiți argintii prin părul supt care sedeau; ș'un miros ațîțător de găină friptă, cu zvon de glasuri grăbite, venea de-aproape; Hamură zîmbea, se simțea bine și par'că i se deschidea pentru prietenie sufletul tinăr, după ani de înstrăinare, față de omul acesta din neamul lui, care-î spusese o veste tristă, pentru care numai înmlădiarea glasului era o mîngîiere.

După ce veni vinul și sorbiră cîte un pahărel, Costea Morocîne, cu

ochii de odată întunecați, începu a povesti despre luptele de la Cahul, despre cumplitele chinuri ale setei, la Roșcani, și despre moartea lui Vodă-Ion. Vorbi despre vânzarea boierilor în frunte cu Irimia Golia Cernăuțeanul, despre călcarea de jurămint a Turcilor, vorbi cu milinire și cu duioșie ca despre moartea năpraznică a unui părinte.

«Oamenii sintem, frate Andrieș, zicea Morocine clătîndu-și încet barba uriașă, și toți ne vom înfățișa la înfricoșatul județ de-apoi... Jurămintul nu trebuie să ni-l călcăm, și singele omului viteaz, fără pricină să nu-l vărsăm... Așa, mă gîndesc eu, tot Turcul e fiară fără credință... El pentru noi n'are lege, ci numai pentru proorocul și pentru neamul lui. L'aū rupt cu cămilele, frate; cu chinuri cumplite a pierit asemenea om cum de mult n'a fost pe pămîntul nostru.. Atunci mi-a venit mie iar singele la cap și mi-am zis: o viață am, una, dar tot la goană de păgîni trebuie să mi-o prăpădesc... Par'că pînă acum, de cinsprezece ani, ce fac?...»

Nevasta lui Enea Căpriță venea c'o strachină mare, plină, cu obrazul pierdut în aburii calzi; puse strachina drept în mijlocul mesii și de subsoară dădu drumul alături la două linguri de lemn de paltin. Costea tăcu de odată și începu să-și mîngie barba; prin aburii, Andrieș Hamură își vedea ca dede parte tovarășul; amîndoi începură a sorbi cu lăcomie, pe cînd lelea Anica dădea fuga la scrob și la friptură care sfîrșia pe foc, supt șoproș. După ce aburii rămaseră izvorînd numai din strachina lucie goală, după ce mai sorbiră cîte-un păhărel, brațele albe, cu mînecele largi ale cămășii suflecate, ale nevestii, așezară între mușterii și plăcinta rumănă de ouă și găina cu coajă aurie și încă o pită de secară, frintă acolo în fața oaspeților de degetele ei moi. După aceia, ca obrazul rumenit de dogoarea focului, nevasta lui Căpriță întrebă, zimbînd:

«Poate vă mai trebuie și vin, boeri dumneavoastră!

— Mie îmi cam trebuie! rosti Costea rupînd în două găina friptă. Grozav îmi trebuie!

Andrieș Hamură începu a rîde.

«De ce rîzi, tinerețe înflorită? Ehe! am pățit eu multe de acestea... Cite odată numai pita cu apă mi s'a părut măi gustoasă de cît friptura asta... Foamea, frate, e mare meșter bucătar... Ce să-î faci? Cînd ai ce, mîncîci cît poți; cînd n'ai ce, tot cît poți mîncîci... Ș'asa, pînă ce adormi cu fața la pămînt somnul cel din urmă! Așa-î viața noastră cea ticăloasă!... Uite, mai înaintea ne-am întîlnit; dumneata ai venit dintr'o parte, și eu din alta! Ce-am înțeles? Mîni vine pîrjolul Turcilor ș'al Tătarilor, nici nu ne mai vedem, nici nînica, — și par'că-mi pare rău de asta... Mie totdeauna mi-a părut rău că într'un loc c'o ființă omenească nu m'am putut opri... Tot în străini și'n necazuri...

— Ș'acuma? und'te duci? întrebă încet Andrieș Hamură.

— Acuma? Acuma nu mă duc nicăire... Umblu și eu așa... Nu-ți spun că are să vie potop păgîn din urmă? Aștept și eu...

— Crezi că vin Turcii și Tătarii? Eu mă duc spre casă...

— Te duci la tata și la maica, frățioare, poate și logodnică ai... Da' eu n'am pe nimeni în lume...

Eu n'am casă,
N'am nici masă,
Nice dragă Jupineasă!

Vorbele acestea le spuse Costea c'o înmădiere de tristețe care încălzi și mișcă adinc sufletul lui Andrieș Hamură. Deodată cuvinte bune de mîngiere parcă-î umplură sufletul. În ușoara aburire pe care o aducea vinul, privea cu ochii scinteind la tovarășul acesta pe care întimplarea i-l adusese. Ii plăcea străinul acesta, suflet bun și neliniștit, de bună samă bun tovarăș la necazuri. Il privea cu ochii încălziți, și sta gata să i-se destăinuiească, să primească destăinuirii.

«Eū merg spre Suceava. Mergî cu mine, frate Costea?»

— Merg, de ce să nu merg?... Poate chiar să-ți fiu bun la ceva... Ai o logodnică, nu-î așa? Să trăiască! Uite, eū paharul acesta îl beau pentru norocul dumitale... Om ca mine, frate, bun și fără noroc, n'ai să găsești, să cutreieri țara în lung și 'n lat!... Așa că eū beau totdeauna pentru norocul altora...»

Sorbiră vinul în tăcere și rămaseră privind o clipă, zîmbind, într'un început de prietenie caldă.

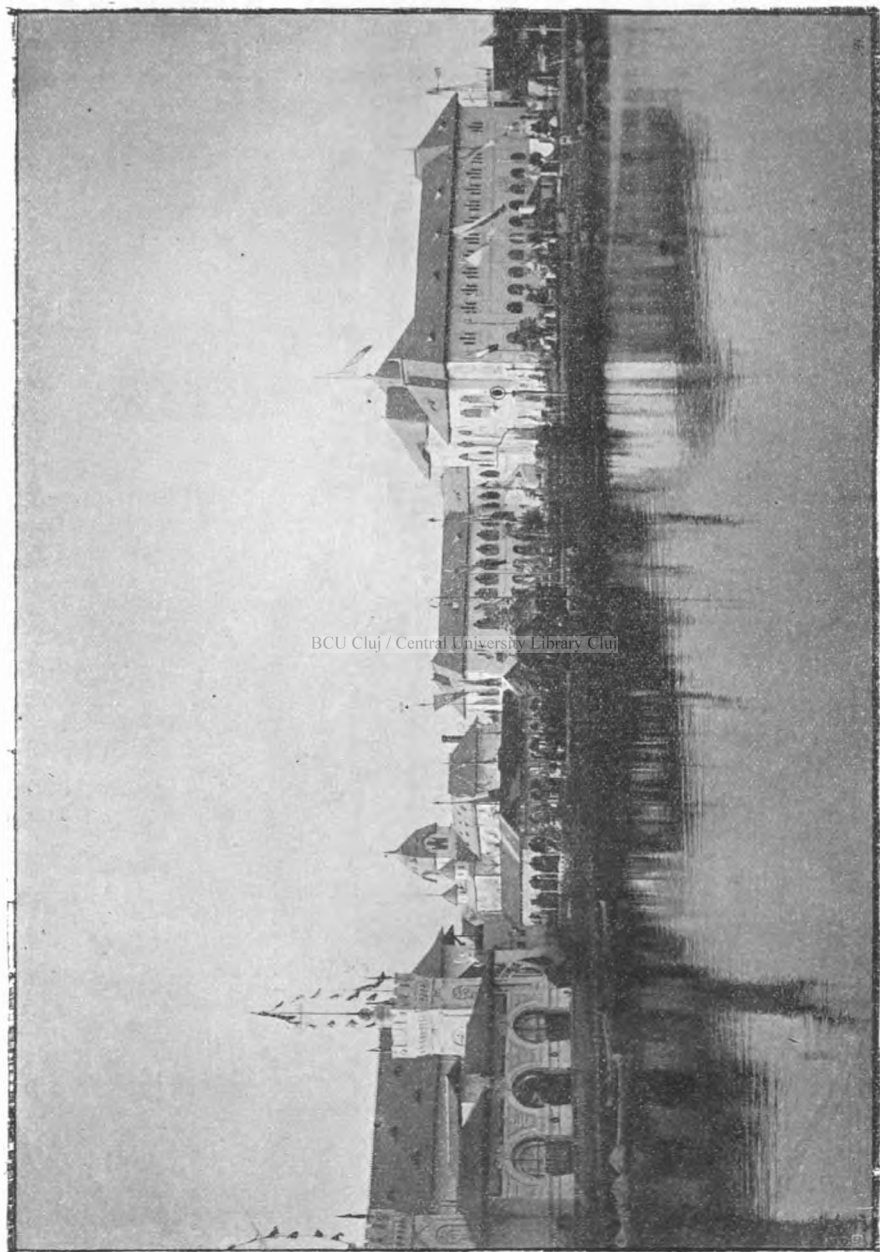
«Eū viu din țara Leahului, zise încet Hamură, de la învățătură... Tocmai la Liov am fost... Și doi ani am stat acolo... Din țară vești rare am primit. Auzeam de războaie mari și fierbea singele în mine. Și iată acu, cînd am venit, războiul s'a sfîrșit și aud de năvala păgîină... Da bine c'am venit măcar acu... Tată-meū, Gligorcea din Forăști, voia să mă ție înnainte acolo; dar eū n'am mai putut răbda... Acu am venit; am ș'ologodnică... Dacă'a fi să fie năcaz și cumpănă, cum de multe ori a mai fost pe pămîntul nostru, am pentru cine-mi boteza în sînge paloșul...»

— Are să fie, are să fie, tinerețe înflorită! suspină Morocine clătî-nindu-și barba. Vra să zică, de la învățătură, din țara leșască vii... Am fost și eū pe acolo... Da' eū n'am fost pentru învățătură, eū am fost pentru alte cele... De învățătură letinească n'aveam nevoie... Și ce-ai făcut acolo?

— Ce să fac? răspunse rîzînd Hamură. Am învățat să scriu, și meșteșugul vorbirii...

— Bine, de scris ca de scris, asta e puterea vremurilor nouă, cit despre meșteșugul vorbirii, acela de la mama se 'nvață... Și ce-ai mai învățat? Și istoria și geografia, și meșteșugul războiului... Acestea se învață și altfel...

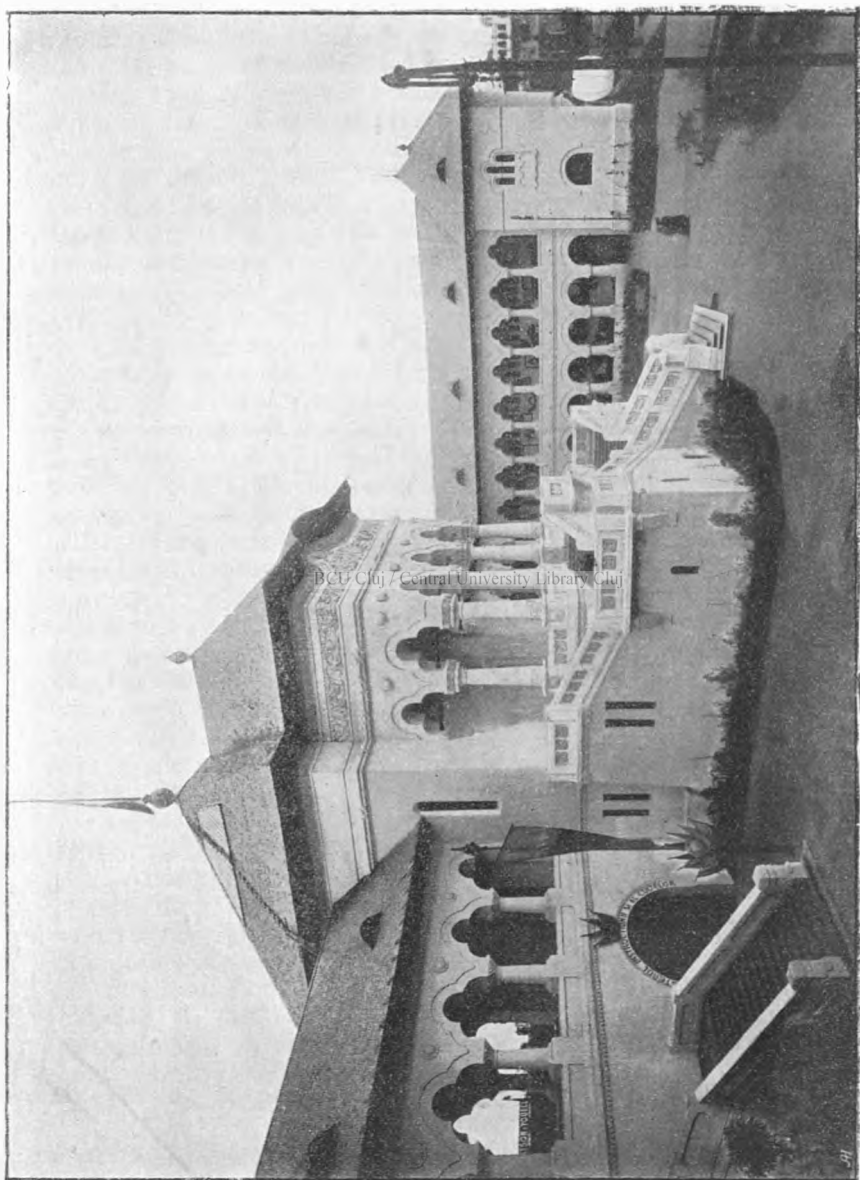
Eu cum le-am învățat? Singur, fără dascăli, ce crezi? Ce n'am învățat eū? patru limbi știu: și turcește, și muscălește, și leșește, și grecește... Și țări și oameni mulți am văzut. Eū am fost la Sorocea, și la Bacău, și la Hotin, și la Smil, și la Cetatea-Albă, în toată țara asta... Și la București la Munteni, și la Brăila, și la Țarigrad... Ș'am fost și la Cracovia, și la Mosc... Pe unde n'am umblat eū? Am fost rob la tătari în Crim, și cu ajutorul lui Dumnezeu ș'al Maicii Precista am scăpat teafăr... Ba m'am și întors înapoi și mi-am luat datorie și dobîndă... Și sabia asta de la Turci o am: uite, sabia cu mîrgăritare... o mie de mîrgăritare... Uite cum staū ciucur... Și pana numai în flori de argint, și ascuțită ca un briciu... De la un pașă turc am

PALATEL REGAL DE LA EXPOZITIE : VEDERE PE MARGINEA LACULUI.
(Din colecția de fotografii artistice luate de dr. Z.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PALATUL REGAL DE LA EXPOZIȚIE : VEDEREA SCĂRII PRINCIPALE.
(Din colecția de fotografii artistice luate de dr. Z.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

luat-o și i-am tăiat și gîtul cu dînsa, dacă vrei să mă crezi... Așa am colindat eu prin lume și am pățimit, dragă frate, și nicăieri nu m'am așezat... Prietenii care i-am avut au murit, și singur am rămas... Ș'acuma și din războiul acesta de la Dunăre am eșit întreg, și acuma aștept altă undă, alt clocot, ș'o da Dumnezeu, ș'oiu scăpa și de-aici teafăr... Omul tare nu cade cu una cu două... Și eu cu barba, cu sabia, și cu puterea mea mă mîndresc, și mă chiamă Costea Morocîne!... Așa cum mă vezi, în mănăstire la Putna, la mormîntul lui Vodă-Ștefan-cel-bătrîn am fost... acel care a făcut dreptate pe lune și a înfrînt cerbicea păgînilor. Ș'acolo, la mînăstire, este un pocal din care a băut Ștefan-Vodă, ș'un arc al lui cum nu mai este pe lume: ca vîrtejul trebuie întins... și nimenea în zilele noastre nu-l poate întinde... Și eu m'am dus acolo, la Putna, la mînăstire, lîngă mormîntul lui Ștefan-Voevod, ș'atunci mi-am pus pîntenii aceștia, și m'am închinat și m'am rugat făcîndu-mi cruce; am stupit în palme, am prins arcul și mi-am cercat puterea... Ș'am întins coarda arcului — de s'au spăimîntat toți ciți erau acolo... Și pentru așa ispravă mi s'a cuvenit să beau din pocalul cel vechiu... Așa ispravă am făcut eu, frate... Ș-am băut din pocal, cum beau acuma și cum îți doresc sănătate, c'un pahar de băutură și mai multă voie bună!»

Amurgul creștea, și cei doi oaspeți, muiăți de băutură și de mîncare, cu privirile încălzite, împrietenii, își apropiaseră capetele și sfătuiau încet. În fund, în preajma hangitei, se zărea și Răducan c'o halcă de friptură în mină. Și Andrieș Hamură povestea lui Costea Morocîne despre viața lui din țara leșească, și Costea asculta dînd din cap; îi povestea ce fel de profesori bătrîni avea, care vorbeau ca apa limbii străine și știau să-ți măsoare și depărtarea pînă la soare; cum de altfel viața multor învățăcei se petrece numai cu somn, mîncare și băutură, cu mîncare, băutură și somn și cu băutură, somn și mîncare; cum lui mai mult școala armelor și a călăriei i-a plăcut și zbućiumărilor de tot felul, și cum din învățătura cea-l'altă nu i-a rămas nimic acuma, cînd a intrat în țară, parcă totul s'ar fi călătorit pe apa Simbetei.

«Apoi așa-î cu cartea... asta se știe... Intră pe o ureche și iese pe alta!... rosti liniștit Morocîne. Numai durerea e adevărat învățător!»

Și Andrieș, încălzindu-se, începu a-și mărturisi și focol inimii:

«Vai de capul meu, frate Costeo! Cît m'am chinuit, numai Dumnezeu știe... Uite, mă arde așa, la inimă, de nu știu ce să mai fac... Mă prăjesc ca un șarpe pe jărătec cite odată... Mi-î dragă fata boierului Mihail Talpaș de la Drăgușeni... Îl cunoști? N-ai de unde-l cunoaște... Să vezi, frate, cît e de frumoasă, și mi-î dragă... Acumă atîta vreau... să ajung s'o văd... Și pe urmă pot să mor... Nu că mă laud, dar frumoasă ca dînsa n'am văzut fată în toată Lehia... Mă crezi?»

— Cred frate, cum să nu cred? Răspunse liniștit și cu tărie Costea.

— Ș'atîta vreau, rosti foarte înduioșat Hamură, atîta... S'o văd...

De doi ani n'am văzut'o... Ia seama... Și are niște ochi verzi... Și niște sprîncene... Și după ce-oîu vedea-o, poate să-mi plec fruntea la pînînt... Și de maica mi-î dor, — dar de dînsa mi-î mai dor!

Costea dădea din cap: așa-î! așa-î! c'o ușoară umbră de mîlnire în ochii căpriei. După aceia zise rar:

«Uite ce, frate... Acîi deocamdată, în ia-seară, ne hodinim aici, și mîni în zori de ziuă pornim... Și mergem amîndoi, și-ai să-ți vezi logodnica... Trecem prin Suceava și prin Baia și pe urmă mergem la Forăști și la Drăgușeni... Merg și eu, — ce să faci? Dacă s'a nemerit așa, să-mî fi drag, ce pot face? Eû sint om bun cum nu se mai află, dar la prietenie sint cam greoiu... Acîi nu știu cum se face, dai vorba ta, frate, m'a ajuns la inimă... Ș'asa mă gîndesc eû, că veneam pe un drum, singur și mîlnit, și iaca, la crucea dramurilor, am întîlnit un frate... Asta, taina întîmplării, e mare taină, ca și a morții...»

Tăcură învăluiți de umbrele amurgului. Iar în casă, în odaie largă; Anica aprindea două lumînări de său și pregătia paturî curate pentru oaspeți trudiți. Și'n odaia cu miros de sulcină intrară tovarășii, ca într'un vâl misterios ardea la răsărit în colț candela, și scorțuri mîndre erau întinse pe pereți; și ștergere, vrîstate pe deasupra ferestrelor; ș'un dulap săpat de daltă meșteră, cu pahare și cu străchini zîmțuite, se ridica — lîngă hornul mare, de lîngă ușă. Și Costea cu zîmbetu-î frățesc, zicea mîngîindu-și barba și privind lung spre ușă, pe unde ieșise sprintenă hangîța.

«Așa, așa, frate... Numai un om ca mine știe prețul unui pat moale... Acuma vād și înțeleg ce fel de viață ticăloasă duc în vînturi și ploî și pe pămîntul jilav de sînge... Dar după ce mă salt în șea, am uitat totul! Da, la urma urmei, odată și odată, mă gîndesc că tot o să mă hodinesc, odată și bine!... Poate chiar s'apropie vremea, căci pentru mine a trecut soarele de amiază; am început a îmbătrîni...

— Ce bătrîn, frate Costea? Ce bătrîn? Ai să te suî pînă la un veac...

— Nu-î vorbă, răspunse Morocîne rîzînd, cît despre asta eû is ca vinul vechiu: cu cît oiî îmbătrîni, cu atîta mai mare preț am să am... Ș'afară de asta... piele de berbece în grindă n'am prea văzut, mai de grabă de miei... să nu fie cu supărare... de cît dă... vine vremea cînd încep să te stăpînească cugete grele... cînd mai mult cu suflul trăești... și eû am mari neliniști, frăține... Ca să uit cîte păcate am făcut și ca să uit draga tinerețe, săptămîni încheiate, în fie-care amurgit, m'am uitat spre asfințit prin sită... Și n'am uitat nici păcatele, nici tinereța — și cu povara asta cu greu se petrece bătrîneța... He-hei! Eû știu multe... Ce-ai învățat acolo, la Leși, e fleac... De la mine ai să înveți mai multe...»

Și rîzînd cu bunătate, Costea îmbrățișă pe Hamură și-î dădu sărutarea frăției.

(Va urmă).

MIHAIL SADOVEANU.

ÎNDOIALA

(DUPĂ GUYAU)

Nu sint dintre aceia ce pot uita și căror
 Li-î deajuns o clipă de fericire doar,
 Și după ce știut-au al indoiei zbcium
 Pot iarăși să zimbească și pot să creadă iar.
 Tot ce-am văzut rămîne întipărit în minte-mi,
 Îmi plîng și astăzi morții ca și'n întia zi;
 Iar strigătul durerii ce m'a ajuns odată
 Vibrează încă'n gîndu-mi și'n veci l'oi auzi.
 Orî cît de'mbătătoare e șoapta primăverei,
 Și orî-cît mi-ar fi de dulce al dragostei cuvînt,
 Acolo unde-odată va fi gemut durerea
 Nici cînd nu va pătrunde al nepăsărei cînt.

Ferice de aceia ce lesne'și schimbă voia,
 Ei pot preface ura în zîmbet iertător
 Și-asemenea cîmpiei care scăpînd de iarnă
 Se face mai frumoasă, li-î sufletul ușor,
 Cînd pot schimba blestemul în binecuvîntare.

Dar cînd uitarea numai e leacul suferinții,
 E mai cuminte poate să luăm aminte firei,
 Și cum renaște cîmpul în toată primăvara,
 Și'n noi să se'noiască pornirile simțirei.

E groaznică'ndoiala cînd vezi că ea-î de-apururi
 Unicul fruct pe care gîndirea-ți l'a rodit;
 Un straî cernit pe care îl porți de mult, te-apasă,
 De-l simți ca o povară de care ești trudit.

Cînd șoapta primăverei renaște'ntreaga fire
 Simțim și'n noi cum prinde să încolțească-un dor,
 Ne-am vrea par'că mai tineri, mai buni, și'ntindem mina
 Să binecuvînteze asupra tuturor,
 Și-adoarme suferința în șoapta rugăciunei,
 Și iar avem nădejde, și-avem credință iar.

Mie mai bine'mi prinde neliniștea'ndoielii,
 Mi-a fost de-ajuns un strigăt de jale ce'n zadar
 S'a înălțat spre ceruri, —

de atunci s'a adus credința, —

Și îndoială si-va în sufletu-mi mereu,
 Precum mereu în lume trăi-va suferința.

Brăila.

ELENA FARAGO.

O STEA

Pe pragul vârstei tale trecînd cî pași ușori,
 Viața ți se pare grădină înflorită;
 Cîntînd alergî pe lungă-î cărare șerpuită,
 De ai vre o durere, ți-e mîna obosită,
 Din zori și pînă'n seară tot culegînd la flori.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cum aș putea să tulbur nevinovatul vis
 Ce varsă împrejuru-ți o preajmă de lumină,
 Cu filfîirea tristă și de'tunec plină
 A gîndurilor mele; — rămîi așa senină
 Și crede'n raiul mîndru pe care-l vezi deschis.

Mă voi ruga la Domnul ca pururi să rămîi
 Frumoasă ca o floare ce pe cîmpii visează,
 Și îngerii din slavă să mi te aibă 'n pază,
 Să nu se stingă 'n preajmă-ți curata, blînda rază,
 Ci să rămîi de-a pururi cum te-am văzut întîi.

Iar de va fi 'n viață să mi te mai ivești,
 Cînd ești urca-voi singur cu trudă pe o cărare,
 Vei fi o stea ce tainic pe boltă sus răsare,
 Într'un amurg de toamnă, drumețului, pe care
 Tu singură de-acolo îl măi călăuzești.

I. BORCIA.

DRAMA LUI EMINESCU

— Citeva observații și lămuriri critice, întemeiate pe studiul manuscriselor —

Motto: «Unde veți găsi cuvântul
«Ce exprimiti adevărul?»

III.

PLANURILE DRAMATICE ALE POETULUI.

Văzurăm la ce rezultate vrednice de milă a fost tirit, prin nepriceperea și lipsa sa de orice scrupul, editorul prin inspirație spiritistă al firmei Alcalay, pe urma ciudatelor sale raționamente răsarite din cea mai deplină încintare de sine a pacientului pe care am fost nevoit să-l tratez cu mijloace de chirurgie literară. Formularăm chiar, spre veselia cititorilor, un silogism ori polisilogism ori monologism ori polologism pe care de sigur și l-a spus de-atâtea ori, în mistica intimitate a sufletului și a spiritelor sale, editorul cu pricina.

Atit aveam de constatat despre minusculul poețel care se crede predestinat a edita operele celui mai uriaș între poeții noștri. Când va mai tipări vre-o ediție de felul aceleia a fragmentului *Bogdan Dragoș*, voiți mai vorbi. Până atunci, am de făcut lucruri mai bune decît să urmăresc biuguielile pacientului fără leac prin cine știe ce gazetă de cinci parale, unde se poate face «de două parale» oricine: colaboratorul gazetei nu plătește nici-o para, necum să se mențină măcar la înălțimea de *cinci* parale a gazetei! Într'adevăr, ce s'ar și putea răspunde unui om fără cultură reală, fără nici-o educație pentru discuții literare și fără nici-un simț de cinste și de respect față de cetitori, care imi atribuie mié editarea «Poesiilor postume» și nu răspunde un cuvînt la criticile aduse ediției sale, ci se multămește a spune că totul s'ar reduce la... greșeli de tipar?! Dar nici măcar atîtea «greșeli de tipar» n-ar trebui să mărturisească inconstientul editor, căci în realitate poate fi vorba numai de o singură greșală de tipar: că de a se fi tipărit o astfel de ediție-parodie!

Basin, ci, pe d. I. Dragomirescu să-și urmeze căile și potecile prin cămărușele întreprinderilor de contrabandă, mă voiți întoarce la manuscrisele lui Eminescu și la *planurile sale dramatice*, căci de acestea se poate vorbi și nici decît de un «teatru» al poetului.

Din vremea tineretii literare celei mai fragede, Eminescu a fost atras spre dramă, precum fusese ispitit de viața actricească. Toți cunosc astăzi unele încercări dramatice din această vîrstă a poetului, precum tabloul dramatic *Andrei Mureșeanu* și piesa *Amor pierdut — viață pierdută*, publicate. Se știe de asemenea că Eminescu a tradus și o mică piesă germană a obscurului W. Ierwitz, anume *Histrion*, care traducere n'are dealminteri vre-o însemnătate literară din nici-un punct de vedere, ci numai una biografică, mică și ea.

În aceiași vreme a începuturilor sale de scriitor, apar și încercările lui Eminescu pe tărîmul dramei istorice, sfioase încercări puțin rodnice în rezultate definitive, dar caracteristice pentru evoluția genului

literar al poetului. Astfel găsim printre manuscrisele anilor 1869 o schiță foarte sumară a celor *cinci acte* ale unei drame istorice, cu *Petru Rareș* ca erou (vezi Ms. Ac. Rom. 2253, ff. 9—29). Fragmentele sînt incomplete, prinse în pripă, din frămîntarea d'intîiîu, cele mai multe în prosă; sînt și unele versuri isolate. Cercetătorul trebuie să regrete insuficiența elementelor și părăsirea acestui plan în forma tulbure în care s'a păstrat.

Totuși, mai tirziu, în epoca primei bărbății literare, prin anii 1874-78, Eminescu se preocupă tot mereu, cu reveniri la vechi planuri, cu idei și cu fragmente nouă, de *drama istorică*. Precum din fragmentele de poezie lirică și epică din manuscrisele sale se cunoaște că l-a preocupat totdeauna gîndul unor cicluri mari, închegate într'un întreg unitar, tot astfel în dramă visul lui pare a fi fost o serie de drame istorice din trecutul țărilor românești, care să cucerească pentru scena românească personalitățile dramatice ale istoriei noastre. Acest îndrăzneț gînd mare al unui mare poet, foarte rezervat în publicarea operelor sale, îl mărturisește într'un fel însuși Eminescu: chiar în caetul de manuscrise, unde se păstrează fragmentul *Bogdan-Dragoș*, se poate citi pe fila din urmă schița unui «*Dodecameron dramatic*» — și expresia este a poetului — care s'ar fi alcătuit din următoarele personalități istorice: «*Dragoș-Vodă*», «*Mircea*», «*Alexandru-cel-Bun*», «*Ștefan și Ilie*», «*Ștefan-cel-Mare*», «*Bogdan-cel-Chior*», «*Ștefan-cel-tînăr*», «*Petru Rareș*», «*Alexandru și Ilieș*», «*Alexandru Lăpușneanu*» și «*Despot-Vodă*». Aici, firul de aur al acestor planuri dramatice se pierde și numai cuvintele «*Neamul Mușatin*» puse de Eminescu în fruntea «*Dodecameronului*» ne-ar mai lumina puțin că în gîndul poetului era de sigur urmărirea vieții plină de fapte dramatice a neamului nostru domnesc.

Alte manuscrise ne mai dau unele, destul de interesante, informații asupra acestui plan. Astfel Ms. Ac. Rom. 2253, ff. 203—206, cuprinde versuri fragmentare dintr'o piesă istorică ai cărei eroi ar fi fost să fie *Alexandru Lăpușneanu*, *Moșoc* etc. Fragmentul cuprinde un dialog între boieri. Nu găsim nici-o indicație de act ori scenă. Planul mai revine apoi, într'o formă ulterioară, într'alt manuscris (Ms. Ac. Rom. 2277, ff. 4—15 și 15-16): e un fragment în prosă, de prin anii 1876-80. Fragmentul cuprinde un dialog între *Alexandru-Vodă* și *Jurgea*, starostele de Suceava, apoi o scenă cu *Ringala Doamna* și alta cu *Direptatea* adunată în sfat, cînd *Alexandru-Vodă* întreabă de pricină pe boierii *Toader Bălan* și *Ștefan Vulpe*. Și acest fragment e părăsit prea curînd.

Chiar și fragmentul *Bogdan-Dragoș* îl regăsim, într'o altă formă, în Ms. Ac. Rom. 2253, filele 92—98 și 100—101, care cuprind versuri — multe șterse apoi — ce nu sînt de cît variante la începutul actului I și actului II din «*Bogdan-Dragoș*», cu deosebirea că persoanele sînt aici «*Juga-Vodă*», «*Maria [Doamna]*», «*Hatmanul Mihnea-Singer*» (în loc de *Sas*) și *Roman Bodei*. Fragmentul este, vădit, anterior celui — «editat *complete*».

CAVALERUL TOGGENBURG.

DUPĂ SCHILLER.

«Credincioasă, cavaliere,
 «Soră sînt a ta;
 «Altei inima nu cere,
 «Căci m'ar întrista.
 «Liniștită și-e venirea,
 Ducerea la fel;
 «Nu'nțeleg ce-î podidirea
 «Sacrimilor». El

C'o mîhnire mut'ascultă,
 Abătut de-un gînd,
 Și nu-și trece vreme multă,
 Ci, încălecînd,
 La tovarășii de ducă
 O croiește drept;
 Ei spre țara sfînt'apucă,
 Crucii purtînd la pept.

Fapte mari desăvîrșește
 Bravul luptător;
 Pe dușmani îi potopește,
 Murgului dînd sbor;
 Oștile vrăjmașe toate
 Prind a-l ocoli;
 Totuși inima-î nu-și poate
 Jalea potoli.

Mai un an de cînd o poartă.
 Datorie grea
 L-a legat de-o așa soartă,
 Dar uită de ea.
 Și din Joppe se îmbarcă,
 Arzător de-a fi
 Lîngă cea cu care par'că
 Vecinic veșui.

Bun ajuns, la poartă bate
 Mult nerăbdător,
 Dar ce așlă din cetate
 E întristător:
 «Cea întrebată e mireasa
 «Cerului prea sfînt,
 «Tocmai ieri a fost aleasa
 «Zi de legămînt».

Pleac'atuncea pe vecie
 El din Toggenburg,
 Nici de arme să nu știe,
 Nici de mîndrul murg,
 Și se strecură în taină
 Nerecunoscut,
 C'o sărăcăcioasă haină,
 Singuru-î avut.

Și-și închipuie șederea
 Într'un loc pilit,
 De la care fu vederea
 Liberă spre schit.
 Acolă de dimineața
 Pînă sara sta —
 Urmă de nădejde fața
 Lui tot mai purta —

Și bătea cu ochii cale,
 Ceasuri lungi bătea
 Spre fereastra dragei sale,
 Pînă ce vedea,
 Că la geam, nevinovată
 Ca un înger blînd,
 Mucenița se arată,
 Zarea măsurînd.

Jar în negura de sară.
 Adormea împăcat,
 Că din nou o să-î răsără
 După revărsat.
 Cu astfel de mîngîțere
 An cu an trecea,
 El, pîndind fără durere,
 Pînă ce vedea

Că la geam, nevinovată
 Ca un înger blînd,
 Mucenița se arată,
 Zarea măsurînd.
 Și așa își duse viața;
 Moartea cînd veni,
 Spre acelaș schit cu fața
 Îl încremeni.

C. TEODORESCU.

A M I N T I R E

Cum după o zi noroasă, într'o seară,
 Înnohoritul vâl care-o 'mbrăcase
 Se spulberă, de se arată iară
 A firei negrăite de frumoase
 Comori, deși sînt astăzi tot acele,
 Pe care le văzurăm și-altă dată,
 Nedumeriți privim-le, căci ele
 Ca nouă 'nfiripare ni s'arată.
 Astfel, cînd te-a robit nenorocirea,
 Înneguratul vâl al suferinții
 Dacă-l ridică-o clipă amintirea,
 Înviorat, revezi cu ochii minții
 Un timp renăscător de veselie
 Și retrăești în vremuri ce s'au dus...

Este 'n amurg. Lumină viorie
 Se 'ntinde peste tot. Înspre apus,
 Se vede crainul zilei cum s'abate
 Pe după piscul dealului de brad,
 Pentru 'noptat în vale loc să-și catc.
 A sereî umbre rînduri, rînduri, cad.
 Întreaga fire e de farmec plină.
 Încremenite, blinde, toate par...
 Cu pașii rari m'abat înspre grădină.
 Vreați, gîndul mieu, să-l las să zboare iar
 Spre lumii, pe cari, cu mîntea amețită,
 De dorul tău, ades le făurii.
 De dragostea-mi ascunsă, dar cînsită,
 Nevinovat copil, nimic nu știi.
 — Ferice-'s mințile neștiutoare!

Înmărmurit m'opresc de-odată 'n drum.
 Într'un hamac, supt pomul alb de floare,
 Cu cartea 'n mîni, ușor tu dormi acum.
 Și cum zefirul dulce adiază,
 Cu părul tău bălai se joacă-ușor,
 Iar soarele cu degete de rază
 Te mîngîie fierbinte, doritor.

Și tu surizi în somnul tău, iubită,
 Cu zîmbetu-ți nevinovat, duios.
 — *Cervis te face-așa de fericită?*
Ce lume din povești? Ce Fat-Frumos?
Și pleoapele-ți ce gînd oare s'ascundă?
Și mintea ta ce 'nfiripează-ăcum?
Și-așa cum te privesc — alit de blîndă,
Înmărmurit de frumusețea-ți sînt:
O patimă ascunsă mă cuprinde;
Ca o crăiasă din povești îmi pari.

O frunză 'ndrăgostită se desprinde
 Din pom. Pe-obraz îți cade. Tu tresări.
 Cu brațul alb, molatic și alene
 Tu de pe ochi de-oparte păru-ți dai.
 Roșind, îmi spui, privind-mă prin gene:
 — «Așa de bine-a fost! știi, te visaî...»

Cum după-o zi scaldată 'n soare, seara,
 Mă liniștește stropi de ploaie firea,
 Se 'nnouerează geana ta, când iară
 Scăldatu-te-a o clipă amintirea.

J. PUȘCARIU.

CRONICĂ

CONCERTELE MAESTRULUI DIMA.

Lumea toată care a fost de față la concertele Reuniunii de cîntări din Brașov, a rămas cu desăvîrșire încîntată de minunatele rezultate ale activității maestrului și cîntăreților săi. Însă, din nenorocire, indiferența Bucureștenilor s'a arătat de astădată și mai dirză ca de obicei și astfel n-am văzut la concertele toată lumea care trebuia să asiste. Totuși oaspeții noștri, solii vrednici ai înfrățirii prin ceata celui mai mare conducător de cîntăreți al nostru, prin ceata de-o sută de frați și de surioare, pe care o poartă d. G. Dima, nu s'au lăsat biruiți nici de vrăjmașul aprig care este nepăsarea și au cîntat din tot sufletul, cu tot focul inimii, până 'n capăt. Programul, foarte bine alcătuit din piese naționale și clasice, a fost executat cu o perfecțiune corală rară: magica baghetă a maestrului Dima vrăjia pe cei de supt stăpînirea ei și bogățiile celor mai fine nuanțe ieșiau la iveală ca zvonul de păsărele în limpezimea albastrei bolți a cerului zilelor de primăvară. Acea profundă, majestuoasă fugăciune «*Salvum fac regem*» (pentru cor mixt și orchestră), închinată M. S. Regelui Carol — și astăzi, în ceasurile suferințelor sale, îndoit de induișătoare — a trezit fiorii admirației în publicul care asculta cu religiozitate.

Cele patru cîntece populare de I. Mureșianu (*Trecuț valeda*), G. Muzicescu

(*Stăncuța și Nevasta care iubeste*) și d. Dumitru Popovici, cîntărețul glorios, a cărui excelentă compoziție, în ton popular foarte curat, *Cireșile*, puțină o cunoșteau, au plăcut foarte mult și cel din urmă cîntec a fost bisat cu aclamații pentru cîntărețul-maestru și pentru maestrul cîntăreților, vechi prieten de artă și de suflet.

Piesa de forță a concertului întîiu a fost *Vrăjitoarea* lui C. Gramman, solo de alt, cor de bărbați și orchestră. Corul care poate executa astfel de bucăți și artistul care poate asigura cîntăreților isbînda deplină pe care d. Dima le-a asigurat-o în puternica lor intrare spre slava corurilor celor mai bune, cor și artist ca dinșii sînt vrednici de laudele cele mai călduroase, căci ele nu sînt niciodată prea mari pentru cei destul de harnici de harnici să le cucerescă. *Cîntecul sorții* de I. Brahms și *Hora* clasic românească și clasic artistică a d-lui Dima, au încheiat concertul în mijlocul ovațiilor generale. D. Dumitru Popovici a dat d-lui Dima, din partea Conservatorului de muzică din București, o cunună de lauri în argint.

În al doilea concert s'au cîntat, ca puncte nouă, cinci cîntece populare de dd. D. G. Kiriac (*Jalea orfanului*, *Străin pe lume*) și G. Dima (*Plugurile*, *Cucule cu peană sură* și *Nu-ți dreptate*), precum și balada pentru soli, cor mixt și orchestră a d-lui G. Dima (*Mama lui Ștefan-cel-Mare*), admirabilă înfățișare a personalității și vremii lui Ștefan-cel-Mare în muzică — o viguroasă muzică modernă, țesută din cele mai curate motive românești.

Publicul a făcut repețite manifestații de dragoste compositorului și maestrului și i-a bisat opera fericită. A plăcut mult, în amîndouă concertele, remarcabila voce de alt a d-nei Dima, care are o școală superioară, iar în «Ștefan-cel-Mare» și solo bine susținut al părintelui dr. Saftu.

† DIMITRIE A. LAURIAN.

Din mijlocul prietenilor și admiratorilor săi, din miezul mișcării culturale românești a dispărut trușete un fruntaș al gîndului, un stăpîn sigur și demn al condeului, un distins cugetător și bărbat politic. Fericitul în Domnul, D. A. Laurian, fiul marelui vechi filolog, s'a impus în mișcarea noastră culturală mai nouă, în epoca de limpezire, de aprofundare și de lărgire a ideilor conducătoare, prin darurile sale firești, prin studiile sale vaste și solide, prin apostolatul său luminat de om al școlăii, prin activitatea sa neobosită ca om politic, ca ziarist, ca orator chibzuit, academic în împrejurări de seamă ale vieții noastre publice. Ca profesor și ca secretar general al Ministerului Instrucției Publice, el a fost unul din cei mai buni îndrumători teoretici și practici ai învățămîntului nostru. Personalitate întregă, armonică, spirit filosofic ager, iubitor de munca reală și disprețuitor al orî-cărui soi de popularitate și ajungere prin alte mijloace decît meritul personal, inimă românească vecinic simțitoare, suflet generos, închinat idealelor celor mai înalte ale propășirii naționale și ale desăvîrșirii omenești, — D. A. Laurian a fost mult prețuit de cei ce l-au cunoscut, dar neînțeles de mulțimea nepriecătorilor și interesaților pe cari îi osîndia, din Olimpul senin al conștiinței de sine, cu sceptică nepăsare uneori, altă dată — în luptă — cu puterea superiorității sale intelectuale și morale. Lacrimi sincere îl plîng și amintirea cea mai curată i se va păstra în istoria culturii noastre. Sc.

Reviste.

În *Viața literară* dela 29 Oct. se publică un articol meschin, pătimaș și plin de ridicol despre retragerea d-lui N. Iorga din fruntea revistei noastre. Articolul și celelalte notițe din acel număr — isbucniri veninoase ale unui suflet mititel — sînt caracteristice numai pentru autorul lor. Altă importanță nu pot avea și nu le-am fi învrednicit de nici-o pomenire — afară de cea *recinică* —, dar tăcerea noastră ar fi putut fi interpretată tendențios de atîția rău-voitori.

RED.